

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

XXIII. De sententia excommunicationis, suspensionis & interdicti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS, SVSPENSIONIS ET
INTERDICTI.

TITULUS XXIII.

§. 1. Censura Ecclesiastica qua.

POENÆ, quæ à SS. Canonibus, vel iudicibus Ecclesiasticis frequentius indignantur, sunt Excommunicatio, Suspendio, & Interdictum; quæ censura Ecclesiastica vocantur, c. Quaranti 20, Ext. de verb. signa.

§. 2. Excommunicatio quid sit & quotuplex.

Excommunicatio est Christiani hominis à corpore Ecclesiæ, vel saltem à perceptione Sacramentorum ejus exclusio, cap. Omnis Christianus, cum can. seq. & can. Qui vero xi, q. 3. Est enim Excommunicatio duplex; una, quæ major dicitur, altera, quæ minor. Major à communione Ecclesiæ, id est, fidelium submovet, c. pen. Ext. De sent. excom. quæ & idcirco Anathema, hoc est, æternæ mortis damnatio dicitur, in can. Nemo Episcoporum d. q. 3. licet & quandoque anathema latius sumatur, etiam pro excommunicatione minore, ut in can. Quoniam multos d. q. 3. & pro publica & solemnī execratione, quæ fit à Præfato Ecclesiæ contra prius excommunicatum, in extremam quamdam detestationem ejus, ut in e. Cum non ab homine 10, Ext. De jud. latè Covarr. ad cap. Alma mater in 1. p. §. 8, n. 6, cum seq. Minor excommunicatio tantum separat à perceptione Sacramentorum Ecclesiasticorum, d. c. penult.

§. 3. Excommunicatio à jure, vel ab homine infertur.

Infertur excommunicatio, vel à jure, vel ab homine. A jure, cum quis ipso facto, absque iudicis ministerio, excommunicationi subditus; quæ & idcirco latè sententiæ excommunicatio nominatur. Quæ feruntur heretici & eorum receptatores & fautores; falsarii literarum Apostolicarum; percussores Clericorum; simoniaci, & alii quamplures, sicuti constat ex superiorib. tit. ubi de delictis egimus, & latius refert Hostiensis in Summa hujus tit. §. 5, & Navarr. in Manuali, 27, n. 46, cum seqq. eorumque excommunicatio major dicitur. Minore verò excommunicatione ipso jure afficiuntur, qui communicant excommunicato majore

excommunicatione, c. 3, h. 1. in 6, c. Nuper à vobis 29, vers. in secundo Ext. hoc tit. Nisi & in eodem crimine cum eo communicarent. Nam hac specie & in eadem excommunicationem majorem inciderent, d. c. Nuper c. Si concubina Ext. hoc tit. Ab homine excommunicatio infertur, cum Præfatus vel alius Judex Ecclesiasticus inobedientem sive contumacem sententia sua excommunicat: servata tamen forma generalis Conailii Lateranensis, ut scilicet non prius sententiam ferat, quam præmissis tribus monitionibus, vel una pro omnia, cum justo dierum intervallo, nisi forte necessitas facti aliud suaderet, c. Sacro 48, Ext. h. tit. juncto c. Constit. 9, sod. in 6. Quia in te quoque minimè negligenda est Concilii Tridentini moderatio, qua Judex Ecclesiasticus in causis civilibus & criminalibus prohibetur uti excommunicatione, nisi in subsidium. Vide omnino Conc. Trid. sess. 25, c. 3, de reform.

§. 4. Communicantes cum excommunicato qui excusantur.

Quod autem dictum est, communicantes cum excommunicato majore excommunicatione, minorem incurrere; perpetuum non est. Nam ex Gregorii VII. constitutione ab ea eximuntur uxores, liberi, servi, ancillæ, seu mancipia, nec non rustici servientes, & omnes alii, qui non ad eum curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur, & ii, qui ignorantèr excommunicatis communicant, sive illi, qui communicant cum eis, qui excommunicatis communicant, can. Quoniam multos xi, q. 13. Item peregrini propter necessitatem, & qui humanitatis intuitu aliquid dant excommunicatis, d. can. Quoniam multos. Accedant his creditor debitoris excommunicati, cap. Intelleximus 7, Ext. De jud. cap. Si verò 34, Ext. hoc tit. cap. Excommunicatus 13, §. credentes Ext. De heret. cap. Cum inter 5, Ext. De except. quive excommunicato in his, quæ ad absolutionem vel alias ad salutem animæ pertinent, in locutione participat; licet etiam alia verba incidenter (ut apud

cum magis proficiat) interponat, *cap. Cum voluntate 54, cap. Responso 43, Ext. hoc tit. vide de his la-tius Navar. in Manuali cap. 27, num. 26, cum seqq.* Hi enim omnes impuam communicant cum excommunicatis, secundum prædicta jura.

§, 5, Extravagans Martini V. quæ & alii excusantur.

Sanctæ ex Martini V. constitutione nemini interdictum est communicare excommunicato, antequam hic specialiter & expressè denuntiatus sit à iudice; vel manifestè constet, eum incurrisse excommunicationem, ita quòd nullo modo tergiversari possit. Verba Constitutionis, cum præterea aliud contrincant, hic à nobis referenda sunt: Ad evitanda multa scandala & multa pericula, & subveniendum conscientis timoratis, constitutum; ut nemo posthac teneatur abstinere & separare se, neque evitare communicationem alicujus in administrando aut recipiendo Sacramento, aut in aliis divinis officiis, aut extra illa; ratione alicujus sententiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ, aut suspensionis, aut prohibitionis ab homine aut à jure generaliter promulgatæ: neque servare interdictum Ecclesiasticum; si illa talis sententiæ, prohibitio, suspensio aut censura non fuerit promulgata aut denunciata specialiter & expressè à iudice contra certam aliquam personam, collegium, universitatem, Ecclesiam aut locum certum aut certam: neque manifestè constet incurrisse in sententiâ excommunicationis, quod nullo modo potest occultari, aut per aliquod remedium juris excusari: quia à communione hujus vult quòd se separant, juxta Canonicas constitutiones. Per hoc tamen non intendimus relevare neque juvare sic excommunicatos, suspensos, interdictos aut prohibitos. *Extat. apud Mart. Navar. in Manuali cap. 27, num. 33, Vide & Did. Covarr. ad cap. Alma mater De sent. excom. in 6, p. 1, Parag. 2, n. 7.*

§, 6, Suspendio quid, & quod duplex.

Suspendio est censura Ecclesiastica, *cap. Quaranti 20, Ext. De verb. sig.* quæ personæ Ecclesiasticæ interdicitur exercitium sui officii vel beneficii, vel utriusque simul, in totum vel pro parte, ad certum tempus vel in perpetuum, *cap. Tuarum 11, Ext. De privil. & colligitur ex exemplis à Glos. adductis ad d. l. cap. 3, in verb. suspensi De penis in Clem. Idque interdum à jure fit, interdum à iudice Ecclesiastico, cap. Reprehensibilis 26, Ext. De appella-*

tionib. Unde suspensio alia Canonis est, alia Iudicis, sicut & de Excommunicatione supra diximus, tit. 80x. Parag. insertur.

§, 7, Suspendio quibus ex causis & quæ format. fiat.

A jure variis ex causis suspensio fit, uti videre est apud alios, qui eas congefferunt, *Glos. d. loco, Sylvest. in 7. Suspendionum. 6, Navar. in Manuali cap. 27, num. 154, & sup. suis locis meminimus.* A iudice, quando is culpa exigente suspensionem in aliquem profert; quod tamen scripto facere debet, expressa & præcedente monitione, *cap. 1, De sent. excom. in 6, juncto d. cap. Reprehensibilis, de quo latius Navar. d. cap. 27, n. 159.*

§, 8, Suspendio irregularitatem incurrit, si exercet interdium officium.

Is autem, qui aliquem actum officii sui, à quo suspensus est, exercet irregularitatem incurrit, quæ non nisi per Summum Pontificem liberatur, *cap. 1, De sent. & re jud. in d. cap. 1, De sent. excom. lib. 6, a Nisi quòd hodie ex concessione Concilii Tridentini etiam Episcopis permittum sit in irregularitatibus omnibus & suspensionibus, ex delicto originis provenientibus (excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum) dispensare, text. est in cap. 6, sess. 24, de reformat. vide notatorem ad §, quarto sup. Quib. Eccles. ordinet rectè confer.*

§, 9, Irregularitas quid.

Est autem irregularitas (ut hic obiter inferamus) impedimentum Canonicum, quo quis prohibetur ordinem Ecclesiasticum suscipere, aut in suscepto ministrare, *de qua fuse apud Navar. d. cap. 27, num. 191, cum seqq. Covarr. ad d. cap. Si furiosus in princ.*

§, 10, Interdictum quid & quod duplex sit.

Interdictum est censura Ecclesiastica, *cap. Quaranti 20, Ext. De verb. sig.* quæ certis personis aut loco, divinis officiis & sepultura, Sacramentorumque administratione aut perceptione interdicitur, à jure, vel à iudice Ecclesiastico, colligitur *ext. cap. fin. cap. Si sententia 16, cum seqq. De sent. excom. lib. 6, & ex infra citandis.* Undè & interdictum aliud est Iuris, aliud Iudicis, *d. cap. fin.* Item aliud Personale, aliud Locale, *d. c. Si sententia.*

§, 11, Quibus casibus ipso jure interdictum feratur.

Inter:

Interdictum à jure proferatur in civitatem, sive aliam universitatem; puta, si portorium ex rebus Ecclesiarum vel Ecclesiasticorum, quas negotiationis causa non deferunt, exegerit, vel extorsit, *cap. pen. De consib. in 6.* vel si repressalias aduersus Ecclesiasticas personas concesserit; *cap. 1. De injur. eod. lib. 6.* vel si civitas hostiliter infecuta fuerit aut ceperit Cardinalem Romanæ Ecclesiæ vel Episcopum suum, sive aliis facientibus opem rulerit, suaserit, vel consuluerit, *cap. fin. De pœnis lib. 6. cap. 1. De pœnis in Clemen.* vel si civitas in electione Romani Pontificis (cùm eo mortuo apud se electio celebranda est) non observaverit, quæ servanda jubet *cap. Vbi periculum De elect. lib. 6.* Item si domus territorii legatum vel Nuncium Apostolicum non admiserit. Nam ejus ditiones interdicto Ecclesiastico subjiuntur, *cap. 1. De consuet. in Extravag. commun.* His igitur casibus, & similibus, interdictum Ecclesiasticum ipso jure inferitur, *dist. i. jurib. quar. vide, & quidem latius.*

§. 12. De interdicto iudicis.

Interdictum verò à iudice Ecclesiastico non nisi ex causa, eaque scripto interdicti comprehensa ferri debet, *cap. 1. De sentent. excom. in 6.* non tamen ex causa pecuniaria, *cap. 2. De sent. excom. in Extravag. commun.* aut ob culpam privati alicujus hominis, *ex decreto Concilii Basili. relato à Covarr. ad cap. Alma mater,* sed propter culpam ejus, qui loci dominus est, aut in eo jurisdictionem habet, *cap. Non nisi 11. Extr. De sponsalib. cap. Si sententia 16. De sent. excom. lib. 6.*

§. 13. Interdictum in personas, vel in locum quousque se extendat.

Cùm igitur interdictum aliquando in personas, aliquando in locum proferatur, videndum hic est, quousque se utrumque extendat. Et extat duplex constitutio Bonifacii VIII. rem luculenter explicans. Prioris verba hæc sunt: Si sententia interdicti proferatur in clerum, non intelligitur (nisi aliud sit expressum in ea) interdictus populus, nec etiam è converso; undè uno interdicto ipsorum, alius licitè admittitur ad divina. Cæterum cùm propter delictum domini vel rectoris, est civitas interdicta, ciyes ejusdem (qui culpabiles non existunt, dummodò & ipsi propter dominum vel rectorem puniendum in eis non fuerint interdicti) possunt extra ipsam licitè interesse divinis. Cùm verò alicujus terræ populus interdicto nota-

tur, singulares ex eo personæ, quas interdictas esse constat (ne sententia effectus careat, cùm divinorum auditio & Sacramentorum perceptio populo ut universis non competant) non debent alicubi (casibus expressis à jure dumtaxat exceptis) audire divina, vel Ecclesiastica recipere Sacramenta, *text. est ind. cap. Sententia 16. De sent. excom. lib. 6.*

Posterioris constitutionis verba hæc sunt: Si civitas, castrum, aut villa subjiungatur Ecclesiastico interdicto, illorum suburbia & continentia ædificiaco ipso intelligi volumus interdicta. Nam licet prædicta videantur aliàs murorum ambitu terminari: hoc tamen casu ne vilipendi valeat sententia interdicti (quòd fieret, si posset in ipsorum suburbiiis vel continentibus ædificiis licitè celebrari, ut prius) expedit interpretationè fieri latiorè Ratione quoque simili, si sit Ecclesia interdicto supposita, vel subiecta, nec in capella ejus celebrari, nec in cœmeterio ipsius eidem Ecclesiæ contiguus poterit sepeliri: secus, si ei contigua non existant, *text. in c. Si civitas 17. De sent. excom. lib. 6.*

§. 14. Tempore interdicti qua Sacramenta, & qualiter officia Ecclesiastica administrari possint.

Non tamen interdicti tempore omnia Sacramenta & divina officia interdicta sunt, sed permittitur Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, Eucharistia, (sed duo posteriora dumtaxat morientibus, *cap. Quoniam 19. eod. in 6. cap. Responso 43. Extr. eod.*) item Missæ, aliorumque officiorum divinorum celebratio, *cap. Quod in 20. 11. Extr. De pœnit. & remiss. d. cap. Responso, cap. fin. vers. concedimus eod. in 6.* dummodò submissa voce, januis clausis, & campanis non pulsatis, dicantur, *d. cap. fin. præterquam in festivitatibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes & Assumptionis D. Virginis,* quibus divinorum officiorum celebratio etiam pulsatis campanis, apertis januis, altæque voce admittitur; sicut latius ejusdem Bonifacii VIII. constitutione continetur, *in d. cap. fin. Adde & solemnitatem Corporis Christi & ejus octavam per Extravag. Martini V. Eugenii IV. teste Sylvestro in V Interdictum §. n. 2. Vide de his omnibus Covarr. ad c. Alma mater De sent. excom. lib. 6.*

§. 15. De pœna interdicti violati.

Is verò, qui scienter in loco celebrat supposito interdicto (nisi super hoc privilegiatus existat,

stat, aut à iure sit concessam eidem, ut sup. in §. proximo,) irregularitatem incurrit; à qua nequit per alium, quàm per Romanum Pontificem liberari: & ad eò efficitur ineligibilis, quòd nec ad eligendum cum aliis debeat admitti, cap. Is qui 18, Parag. fin. eod. tit. lib. 6. Et religiosi tam exempti quàm non exempti, iuxta cap. 1. & cap. 3, eod. tit. in Clem. iuncta. cap. 12, Concil. Trid. sess. 25, de regularib. Item domini locorum interdictum violantes, excommunicationis sententiã perstringuntur, iuxta cap. 2, eod. in Clem. sãlyã tamen constitutione Martini V. quam suprã recitavimus, eod. §. sanò.

§. 16. Ratio ordinis ad sequentes titulos.

Et hæc hætenus de duabus Juris Canonici partibus, videlicet de personis & de rebus: proximum erat, ut de tertia parte, quæ est de iudiciis, consequenter videremus; sed quia sæpè accidit, ut litigatur metu iudiciorum ad pacta vel transactiones transcant, aut in arbitros compromittant, idcirco de his prius dispiciamus.

Notatio in Tit. 23.

a. Idque dubium nan est in duobus casibus expressis

in cap. 1, De sent. & re iud. in 6, & d. cap. 1, De sent. excom. lib. 6. Sed an idem obtineat in ceteris suspensionibus, merito addubitari possit. Is propter cap. 1, qui 18, in verbis, eum id non sit expressum in iure, De sent. excom. lib. 6. Nihilominus putat Innocens. communiter receptus, habere locum in omnibus alii violentiibus suspensionem, prout refert eum Navar. in Manuali cap. 27, num. 163. Idem existimant Covar. in Clem. Sifuriosus in 1. p. §. 1, De homicid. ubi pro regula iuris Pontificii tradit, quod suspensus ab officio, si eius ministerium exequatur, aut in eo ministret, sit irregularis, adducit, d. cap. 1, De sent. & re iud. & d. cap. 1, De sent. excomm. ubi lasè explicat. Hoc igitur secuti sumus in textu; sed non sine scrupulo, iudicium alii deferentes.

b. Notandum est, irregularitatem non incurri nisi in casibus expressis à iure, per text. in d. c. Is qui 18, De sent. excomm. lib. 6. Etenim odiosa restringenda sunt, non amplianda, cap. Odiã De reg. iur. in 6. Hinc si quis prohibitus sit tantummodo à iure, ne initiatur Sacerdotio, non ideo prohiberi debet à Diaconatu, Subdiaconatu, & reliquis Ordinibus inferioribus Quare Canonibus, quibus irregularitas inducitur, diligenter inspiciendi sunt, quorum magnum numerum citavimus supra lib. 1, tit. 7, Vide Greg. de Valentia, tomo 4, commentar. Theolog. disp. 7, quæst. 19, de irregularitate.

DE FACTIS ET TRANSACTIONIBUS.

TITULUS XXIV.

§. 1. Pactum quid, & in quo distet à Transactione.

Pactum est duorum pluriumve in idem placitum & consensus, h. 1, in princ. D. De pact. & l. 3, D. De pollicitat. Distat autem à Transactione in eo, quòd qui paciscitur, donationis causã rem certam & indubitatam liberalitate remittit. Qui vero transigit, non gratuitò, sed dato aliquo, vel retento, vel promisso, l. Transactio 38, C. De transact.

§. 2. Pactum & Transactionem servanda esse.

Utique hoc commune est, quòd tam pactum quàm transactio semel in ita servanda sint, d. l. 1, De pact. cap. 1, & cap. 3, Ext. eod. l. Causas 16, l. Non

minorum 20, C. De transact. siquidem grave est fir- dem fallere, h. 1, in princ. D. De constit. pecun. & d. l. Non minorum radeò ut & privilegio Principis per pactum aut transactionem derogetur, c. 1, De pact. lib. 6, c. 1, Ext. De transact.

§. 3. Pactum, ne bonis moribus aut iuri adversetur: quamvis quod iuri tantum adversum est, iuramento confirmetur.

In pacto id perpetuò retinendum est, ne bonis moribus aut iuri adversetur, c. fin. Ext. De pact. l. Pactum 6, C. eod. Neque enim hæc pacta valentur